

Bellingcat: het begin

7

Mijn oorspronkelijke idee was om hier bij TEDx Amsterdam over een revolutie te vertellen. Maar in het licht van de discussie van vandaag over een *post-truth*-wereld voelt mijn verhaal over Bellingcat eigenlijk meer als een contrarevolutie, omdat een initiatief als Bellingcat de wereld juist transparanter maakt en waarheden naar boven brengt.

De revolutie waar ik het over heb is een kalme en vreedzame revolutie, die plaatsvindt zonder wapens, maar met smartphones. Deze revolutie is tot stand gekomen dankzij social media en dankzij de onmetelijke hoeveelheid informatie die

- 8 tegenwoordig online beschikbaar is voor iedereen. Al die beschikbare informatie heeft het ontstaan en de groei van een nieuwe vorm van onderzoeksjournalistiek mogelijk gemaakt, die ik *online open source investigation* noem.

Online open source investigation kan ingezet worden om invloed uit te oefenen op mensen met macht. We kunnen het gebruiken om die mensen uit te dagen en om hen verantwoording af te laten leggen.

Ik ben twee jaar geleden met Bellingcat begonnen omdat ik de mensen wilde leren hoe deze nieuwe vorm van onderzoeksjournalistiek werkt. Ik was al een

paar jaar bezig met het schrijven van een blog over het conflict in Syrië onder de naam Brown Moses. Hierbij maakte ik gebruik van online open source investigation, een methode die ik mezelf al doende aangeleerd heb. En ik merkte twee trends op: steeds meer mensen waren met hetzelfde bezig en steeds meer mensen waren erin geïnteresseerd om meer te leren over open source investigation. Zo is het idee ontstaan om een site op te zetten die als platform kon fungeren voor de mensen die zich met open source investigation bezighielden en die ook een kennisbank was voor degenen die er meer over wilden leren. Hiervoor wilde ik een andere naam bedenken dan Brown Moses, omdat het immers niet langer

- 10 alleen over mij ging en ik iedereen die content bijdroeg de ruimte wilde geven om zijn eigen reputatie te vestigen. Die naam werd Bellingcat.

Het woord Bellingcat is afkomstig uit een oude fabel over een groep muizen die geterroriseerd wordt door een grote, vervaarlijke kat. De muizen bedenken dat het handig zou zijn als de kat een bel om zijn nek zou hebben, zodat ze hem altijd kunnen horen aankomen. Maar ze hebben geen idee hoe ze de bel om de nek van de kat moeten krijgen. Zo eindigt de dappere poging van de muizen om een vuist te maken tegen de gemene kat nogal teleurstellend.

Bellingcat begint waar de fabel eindigt.

11

Bij Bellingcat leren wij mensen hoe ze de
bel om de nek van de kat kunnen krijgen.

12 Een casestudy

Ik zal jullie uitleggen hoe dit precies in zijn werk gaat aan de hand van een uitgebreide casestudy van een project waar we meer dan twee jaar lang aan gewerkt hebben: de waarheid achter het neerstorten van vlucht MH17.

Op 17 juli 2014 vertrok Malaysia Airlines-vlucht 17 niet ver hiervandaan, vanaf Schiphol, in oostelijke richting. Enkele uren later werd het toestel neergehaald boven Oost-Oekraïne. 298 mensen in dat vliegtuig kwamen om het leven, onder wie 196 Nederlandse staatsburgers. Een aantal van jullie kende misschien wel mensen in het vliegtuig of kent mensen

die getroffen zijn door deze tragische ramp.

13

Ruim twee jaar later, op 28 september 2016, vond er een persconferentie plaats van het Joint Investigation Team – een samenwerkingsverband tussen Australië, België, Maleisië, Nederland en Oekraïne – inzake het strafrechtelijk onderzoek naar de crash. Het onderzoeksteam verklaarde dat het vliegtuig neergeschoten was door een uit Rusland afkomstige Buk-raket, die op een legervoertuig vanuit Rusland naar Oekraïne vervoerd was, waarna het voertuig weer was teruggekeerd naar Rusland.

- 14 Gedurende de periode van meer dan twee jaar tussen de crash en de persconferentie deden allerlei speculaties en geruchten de ronde en werden er meerdere pogingen gedaan om de waarheid te verbloemen. Bellingcat dook diep in deze zaak en ging online op zoek naar bewijsmateriaal. Op internet werd heel veel relevante informatie gedeeld.

Sommige dingen waren gemakkelijk te vinden, andere waren zeer goed verborgen. Aan de hand van een voorbeeld zal ik jullie laten zien hoe we de gevonden informatie gebruikten. Hiernaast zie je de afbeelding van een foto die online gepost werd op 17 juli 2014, nadat MH17 neergeschoten was.

16 De foto laat een legertruck zien met daarop een Buk-installatie die door een stad rijdt. De vraag die wij ons dan stellen is: is het mogelijk om exact uit te vinden waar deze foto genomen is? En het antwoord is: ja, dat is mogelijk. Hiervoor gebruiken we een werkwijze die we geolocatie noemen. We bekijken alle details op de afbeelding met als doel aanwijzingen te vinden over de plek waar de foto genomen is.

In dit geval zit er een aanwijzing verscho-
len in de foto: de naam van een winkel.
Dat helpt, want je kunt gaan zoeken naar
alle winkels in de wereld met dezelfde
naam. We hadden het geluk dat het er in
dit geval niet zoveel waren en zeker niet